

मुख्यमंत्री ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गत
प्रादेशिक ग्रामीण नळ पाणीपुरवठा योजनांना
वितरीत करावयाच्या देखभाल-दुरुस्ती
प्रोत्साहन अनुदानाबाबत मार्गदर्शक सूचना.

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: मुपेयो-२०१७/प्र.क्र.०१/पापु-१९
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
तारीख: १९ जानेवारी, २०१७

वाचा

- १) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-११०९/प्र.क्र.१०४(अ)/पापु-०७, दिनांक १७ मार्च, २०१०
- २) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१२०८/प्र.क्र.५२/पापु-०७, दिनांक ०९ ऑक्टोबर, २०१३
- ३) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११३/प्र.क्र.१५६/पापु-०७, दिनांक २२ जानेवारी, २०१४
- ४) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११४/प्र.क्र.२२/पापु-०७, दिनांक ०९ जुलै, २०१४
- ५) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११४/प्र.क्र.५२/पापु-०७, दिनांक १७ ऑक्टोबर, २०१४
- ६) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११५/प्र.क्र.२२/पापु-०७, दिनांक १६ फ्रेब्रुवारी, २०१५
- ७) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११९/प्र.क्र.१३४/पापु-०७, दिनांक २० फ्रेब्रुवारी, २०१५
- ८) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११४/प्र.क्र.५२/पापु-०७, दिनांक १० मार्च, २०१५
- ९) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११४/प्र.क्र.६१/पापु-०७, दिनांक १५ जून, २०१५
- १०) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११५/प्र.क्र.९२/पापु-०७, दिनांक ०७ मे, २०१६
- ११) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-२११५/प्र.क्र.३९/पापु-१९, दिनांक २३ सप्टेंबर, २०१६

प्रस्तावना:-

राज्यातील ग्रामीण पाणीपुरवठा क्षेत्रात सुधारणा करण्याच्या उद्देशाने व ग्रामीण जनतेस स्वच्छ आणि पुरेसे पिण्याचे पाणी उपलब्ध करून देण्याच्या उद्देशाने राज्य शासनाने संदर्भाधीन क्र.१० येथील दि.०७ मे, २०१६ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये स्वतःचा सर्वसमावेशक असा मुख्यमंत्री ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम राबविण्याचा निर्णय घेतला आहे. सदर कार्यक्रम सन २०१६-१७ ते २०१९-२० या चार वर्षाकरिता राबविण्यात येणार आहे. मुख्यमंत्री ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम प्रामुख्याने १) नव्याने घ्यावयाच्या नळ पाणीपुरवठा योजना, २) बंद असलेल्या प्रादेशिक पाणीपुरवठा योजनांचे पुनरुज्जीवन व ३) प्रादेशिक ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांची देखभाल दुरुस्ती या तीन प्रकारात राबविण्यात येणार आहे.

प्रादेशिक ग्रामीण नळ पाणीपुरवठा योजनांतून काही गांवे बाहेर पडणे, वीज देयकाची थकबाकी, अपुरी पाणीपट्टी वसूली व इतर अनेक कारणामुळे ब-याचशा प्रादेशिक पाणीपुरवठा योजना आर्थिकदृष्ट्या अडचणीत आल्या असून त्यापैकी काही योजना देखभाल-दुरुस्ती अभावी बंद पडलेल्या आहेत. सदर बाब विचारात घेऊन मुख्यमंत्री ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गत प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांच्या देखभाल-दुरुस्ती करिता सन २०१६-१७ ते २०१९-२० या चार वर्षांच्या कालावधीत वार्षिक रुपये १००.०० कोटी याप्रमाणे एकूण रुपये ४००.०० कोटी इतका निधी उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. संदर्भाधीन क्र.१० येथील दि.०७ मे, २०१६ रोजीच्या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट-क मध्ये नमूद केलेल्या ५३१ प्रादेशिक नळ पाणीपुरवठा योजनांच्या देखभाल-दुरुस्तीकरिता निधी उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. त्यानुसार मुख्यमंत्री ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गत प्रादेशिक ग्रामीण नळ पाणीपुरवठा योजनांना वितरीत करावयाच्या देखभाल-दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाबाबत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

प्रस्तावनेत नमूद केलेली पार्श्वभूमी व इतर अनुषंगिक सर्व बाबी विचारात घेता, मुख्यमंत्री ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गत संदर्भाधीन दि.०७ मे, २०१६ रोजीच्या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट-क मध्ये समाविष्ट असलेल्या व पुढील अटीची पूर्तता करणा-या प्रादेशिक ग्रामीण नळ पाणीपुरवठा योजना देखभाल-दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानास पात्र राहतील.

(अ) देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त होण्यासाठी पात्रता :-:-

१. योजना नियमित स्वरूपात (वर्षभर) चालविली जात असणे आवश्यक आहे. ज्या योजना वर्षाच्या केवळ काही कालावधीसाठी किंवा टंचाई कालावधीत चालविल्या जातात अशा योजना देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानास पात्र असणार नाहीत. योजनेतून नियमित स्वरूपात पाणीपुरवठा सुरु असल्याचे संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी प्रमाणित करावे.
२. अनुदान मागणी करतानाच्या लगतच्या वर्षात प्रादेशिक पाणीपुरवठा योजनेअंतर्गत येणा-या सर्व लाभार्थ्यांवर योजना आर्थिकदृष्ट्या स्वयंपूर्ण होण्यासाठी किमान अथवा त्यापेक्षा अधिक दराने पाणीपट्टी आकारण्यात येत असावी व आकारलेल्या पाणीपट्टीची किमान ५० टक्के वसूली झालेली असावी.

(ब) देखभाल-दुरुस्तीकरिता अनुज्ञेय प्रोत्साहन अनुदान :-

१. मुख्यमंत्री ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गत संदर्भाधीन दि.०७ मे, २०१६ रोजीच्या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट-क मध्ये समाविष्ट असलेल्या व उपरोक्त अटीची पूर्तता करणा-या प्रादेशिक ग्रामीण नळ पाणीपुरवठा योजनांना पुढीलप्रमाणे देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान अनुज्ञेय राहिल.

अ.क्र	लगतच्या वर्षातील पाणीपट्टी वसुलीचे प्रमाण	वार्षिक घरटी पाणीपट्टीचा दर		
		रु.६००/- पर्यंत	रु.६०१ ते १२००/- पर्यंत	रु.१२००/- पेक्षा जास्त
१	८० टक्के पेक्षा जास्त	वार्षिक देखभाल दुरुस्तीचा खर्च व वार्षिक पाणीपट्टी वसूली यामधील फरकाच्या ६०%	वार्षिक देखभाल दुरुस्तीचा खर्च व वार्षिक पाणीपट्टी वसूली यामधील फरकाच्या ८०%	वार्षिक देखभाल दुरुस्तीचा खर्च व वार्षिक पाणीपट्टी वसूली यामधील फरकाच्या १००%
२	६१ ते ८० टक्के	वार्षिक देखभाल दुरुस्तीचा खर्च व वार्षिक पाणीपट्टी वसूली यामधील फरकाच्या ४०%	वार्षिक देखभाल दुरुस्तीचा खर्च व वार्षिक पाणीपट्टी वसूली यामधील फरकाच्या ६०%	वार्षिक देखभाल दुरुस्तीचा खर्च व वार्षिक पाणीपट्टी वसूली यामधील फरकाच्या ८०%
३	५१ ते ६० टक्के	वार्षिक देखभाल दुरुस्तीचा खर्च व वार्षिक पाणीपट्टी वसूली यामधील फरकाच्या २०%	वार्षिक देखभाल दुरुस्तीचा खर्च व वार्षिक पाणीपट्टी वसूली यामधील फरकाच्या ४०%	वार्षिक देखभाल दुरुस्तीचा खर्च व वार्षिक पाणीपट्टी वसूली यामधील फरकाच्या ६०%

२. ज्या प्रादेशिक पाणीपुरवठा योजनांची पाणीपट्टी वसूली ही योजनेच्या देखभाल व दुरुस्तीच्या खर्चाइतपत किंवा त्यापेक्षा जास्त असेल अशा योजनांना त्यांचे देखभाल दुरुस्तीच्या खर्चाच्या १०% रक्कम प्रोत्साहन अनुदान म्हणून देण्यात येईल.

(क) सर्वसाधारण सुचना :-

१. मुख्यमंत्री ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गत देखभाल-दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त होणा-या व ७० टक्के पेक्षा कमी पाणीपट्टी वसूली होत असलेल्या योजनांना मार्च-२०१८ अखेर किमान ७० टक्के पाणीपट्टी वसूलीचे उदिदष्ट साध्य करावे लागेल. अन्यथा पुढील वर्षाकरिता देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध करून देण्यात येणार नाही.
२. योजनेतून १०० टक्के घरगुती नळ जोडणी व मीटर जोडणी घेण्यासाठी ग्रामस्थांना प्रोत्साहित करण्याची जबाबदारी संबंधित ग्रामपंचायत/ जिल्हा परिषदेची राहिल. योजनेत समाविष्ट गावातील सार्वजनिक कोंडाळे (स्टँडपोस्ट) काढून टाकण्यात यावेत.
३. तसेच ज्या प्रादेशिक पाणीपुरवठा योजनेमधील ग्रामस्थ स्वखर्चातून १०० टक्के मीटर जोडणी घेतील. अशा योजनांना विशेष प्रोत्साहन अनुदान देण्याचा विचार करण्यात येईल.
४. प्रत्येक योजनेकरिता स्वतंत्र बँक खाते निर्माण करण्यात यावे. सदर खात्यामध्ये पाणीपट्टी वसूली, जिल्हा परिषदेमार्फत प्राप्त अनुदान व इतर अनुदान एकत्रितरित्या जमा करण्यात यावे.
५. गुणवत्ता बाधित, टंचाईग्रस्त, आदिवासी व डोंगराळ क्षेत्रातील योजनांकरिता सदर देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान प्राथम्याने उपलब्ध करून देण्यात यावे.
६. प्रादेशिक पाणीपुरवठा योजनेतून वाया जाणारे पाणी (Non Revenue Water) कमी करण्याबाबत आवश्यक ती कार्यवाही करण्यात यावी .
७. योजनेच्या वीज वापराचे लेखापरीक्षण (Energy Audit) करून घेण्यात यावे व विद्युत देयकात/खर्चात कपात करण्यासाठी आवश्यक सुधारणा करण्यात यावी.
८. देखभाल-दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान हा पाणीपट्टी वसूलीला विकल्प/पर्याय नाही. त्यामुळे योजना आर्थिकदृष्ट्या स्वयंपूर्ण होण्यासाठी पाणीपट्टीची आकारणी करणे व आकारलेल्या पाणीपट्टीच्या जास्तीत जास्त वसूलीसाठी प्रयत्न करणे ही संबंधित ग्रामपंचायत/जिल्हा परिषदेची जबाबदारी आहे.
९. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद व सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण यांनी देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदानाच्या वितरणाची माहिती व उपयोगिता प्रमाणपत्रे प्रत्येक तीन महिन्यांनी शासनास सादर करावीत.
१०. देखभाल दुरुस्ती प्रोत्साहन अनुदान म्हणून दिलेला निधी अखर्चित राहिल्यास सदर निधी परत घेण्याचे अधिकार शासनास राहतील.

२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७०११८१११८५७२६२८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(रा. अ. साबणे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.मंत्री, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- २) प्रधान सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, एक्सप्रेस टॉवर्स, मुंबई-२१,
- ४) विभागीय आयुक्त (सर्व).
- ५) जिल्हाधिकारी (सर्व) .
- ६) संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पी.एम.टी.बिल्डींग स्वारगेट, पुणे.
- ७) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व).
- ८) महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र -१, मुंबई / महाराष्ट्र २, नागपूर.
- ९) महालेखापाल, (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र -१, मुंबई / महाराष्ट्र २, नागपूर
- १०) मुख्य /अधीक्षक अभियंता (ना व ग्रा), म.जी.प्रा. (सर्व).
- ११) संचालक, पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था, सिडको भवन, बेलापूर, नवी मुंबई
- १२) कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा, जिल्हा परिषद (सर्व).
- १३) जिल्हा वरिष्ठ भूवैज्ञानिक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, चंद्रपूर.
- १४) निवड नस्ती पापु-१९